

Angstelkroniek

HISTORISCHE KRING
ABCOUDE / BAAMBRUGGE

Mei 1999

Nr 2

Uitgave van de Historische Kring Abcoude / Baambrugge

Inhoud:

- ◆ Van de redactie
- ◆ Onder - duiken onder de koeien
- ◆ Schaatsen in 1890!
- ◆ De Henk Oostveenstraat
- ◆ Ipenburg
- ◆ Honderd jaar aan de Angstel
- ◆ Varia
- ◆ Van Abencennualde tot Abcoude

Redactie:

H. Hoogenhout
N.T.H.. Jap Tjong
G. van der Most
D. L.H. Slebos
W. W.Timmer
W. Zwaard

Redactie secretariaat:

G. van der Most,
Papehof 9
1391 BD Abcoude

Vormgeving

W. Zwaard

Prijs losse nummers fl 8,50

Van de Redactie.

Het verschijnen van het eerste nummer van de Angstelkroniek afgelopen februari heeft tot diverse positieve reacties geleid. Van de kant van het streekarchief te Mijdrecht bereikte ons zelfs een complimenteuze brief! Nog verheugender was, dat zich op basis van 'ons clubblad' - zoals niet nader te noemen individuen het menen te moeten aanduiden - zich inmiddels 45 nieuwe leden hebben aangemeld. (Een voorbeeld dat ruime navolging verdient, vinden wij!) Wij heten de nieuwe leden hierbij hartelijk welkom; we hopen dat zij maar lang en trouw lid zullen blijven.

Na zoveel enthousiaste reacties kan het natuurlijk niet anders: wij gaan vol goede moed door met het uitbrengen van de Angstelkroniek. In dit 2e nummer treft u weer allerlei lezens- en wetenswaardige zaken aan; kijkt u maar zelf! En, voor zover u dat nog niet begrepen had: de Angstelkroniek is een zeer democratische uitgave. Het staat iedereen, maar dan ook iedereen, vrij er een bijdrage aan en in te leveren. Mits deze natuurlijk iets te maken heeft met de historie van Abcoude en/of Baambrugge.

Dus: laten we er een blad van maken 'van allen voor allen'.

Graag wachten wij uw kopij af. Wilt u dat uw bijdrage nog wordt geplaatst in het komende nummer 3 (dat gepland is rond oktober 1999 te verschijnen), wilt u dan zo vriendelijk zijn uw bijdrage aan te leveren op het redactie-adres vòòr 5 september aanstaande? Wie vertelt ons bijvoorbeeld iets over de Feestweek zoals die vroeger was? Of over de Kerstviering in de jaren 50 of 60? We zijn benieuwd!

Redactie.

In dit nummer

De Henk
Oostveenstraat

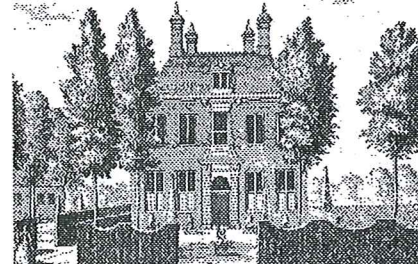

Angstelkroniek 2

Honderd jaar
aan de Angstel

Ipenburg

Tijdens de tweede wereldoorlog was Kees Scherpenzeel ondergedoken bij zijn oom en tante, Willem Verhoef en Jansje Verhoef van der Lee op de boerderij 'Schimmelpenninckhoeve' aan de Horn te Baambrugge. Nog niet zo lang geleden heeft hij, een niet-boerenzoon zijnde, zijn indrukken van het boerenleven in die tijd aan het papier toevertrouwd. Deze werden de redactie ter hand gesteld en enigszins bewerkt vindt U ze hieronder. De schrijver is geëmigreerd naar Australië en daar nog steeds woonachtig.

onder-duiken onder de koeien

De uitdrukking 'zo dom als een koe' wekt de indruk dat koeien wel heel domme beesten moeten zijn. Wanneer je als onderduiker op een boerderij komt werken, merk je al heel snel dat de koebeesten niet zo dom zijn als ze lijken.

Iedere koe heeft een eigen karakter en uiterlijk; naar aanleiding daarvan wordt haar een naam gegeven.

Op een melkveebedrijf is de koe heel belangrijk, want de melk die zij 'geeft', is de bron van inkomsten voor haar eigenaar. Wel beschouwd zijn er heel wat dieren, gebouwen, land en machines nodig om een bestaan te verwerven voor één familie. Tijdens de tweede wereldoorlog kon ik onderduiken bij mijn familie Verhoef op de boerderij

'Schimmelpenninckhoeve' aan de Horn te Baambrugge. Gedurende die tijd is daar op alle mogelijke manieren geprobeerd mij het boerenleven bij te brengen en te doen begrijpen. De familie bestond uit de ouders met acht kinderen, vier jongens en vier meisjes. Wim, de oudste, woonde op het dorp (Baambrugge); hij werkte voor de fok- en controlevereniging en testte bij veel bedrijven de koeien op melkhoeveelheid en melkvetgehalte. Harm en Siem werkten bij een grasdrogerij in Loenen a/d Vecht, resp. als boekhouder en transporteur. Marrie en Jannie hielpen mee in de huishouding en bij het melken van de koeien. De twee jongsten, Neeltje en Gerrie, zaten nog op school.

Meestal werkte ik samen met mijn neef Jan onder het toezien van oom Wim. Tante Jans zwaaide de

scepter in de huishouding en hield toezicht op de kaasmakerij en het karnen van de boter. Bovendien was zij verantwoordelijk voor het dagelijks twee keer schoonmaken van het melkgerei. Een druk leven dus waar hard gewerkt moest worden, maar waar het ook reuze gezellig was.

Oom Wim was bepaald geen prater, maar werd in de omgeving wel gerespecteerd om zijn gezond inzicht in allerlei zaken. Thuis was dit ook het geval. Aan tafel werden er veel zaken besproken en ieder mocht zijn zegje doen, maar als er belangrijke beslissingen genomen moesten worden, sprak hij, na rustig geluisterd te hebben, het laatste woord en dat bleek meestal het juiste woord te zijn.

Na mijn aankomst moest ik allereerst koeien leren melken.. Dat ging als volgt. Je plaatste jezelf op een éénpotig stoeltje (het melkblok) bij het gedeelte van de koe dat men uier en spenen noemt. Daarna werden de achterpoten van mevrouw koe met een touw aan elkaar gebonden, zodat

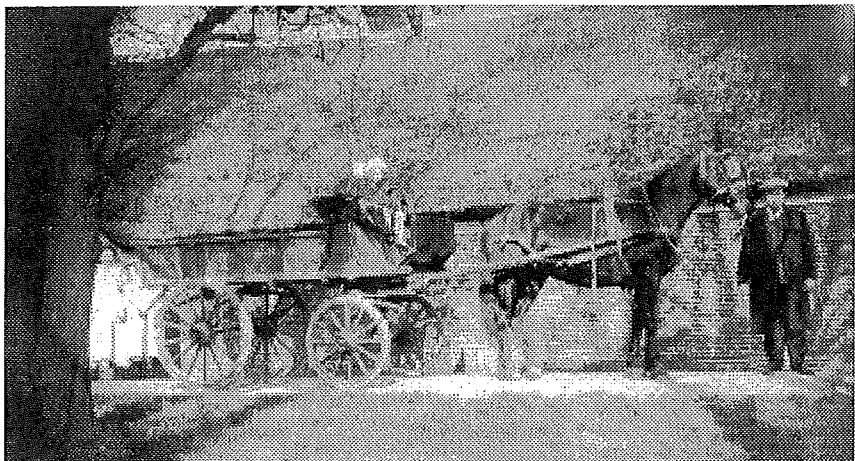
ze niet weg kon lopen. Met een uierdoek, die regelmatig in een emmer met chloorwater werd schoongemaakt, werden uier en spenen gereinigd.

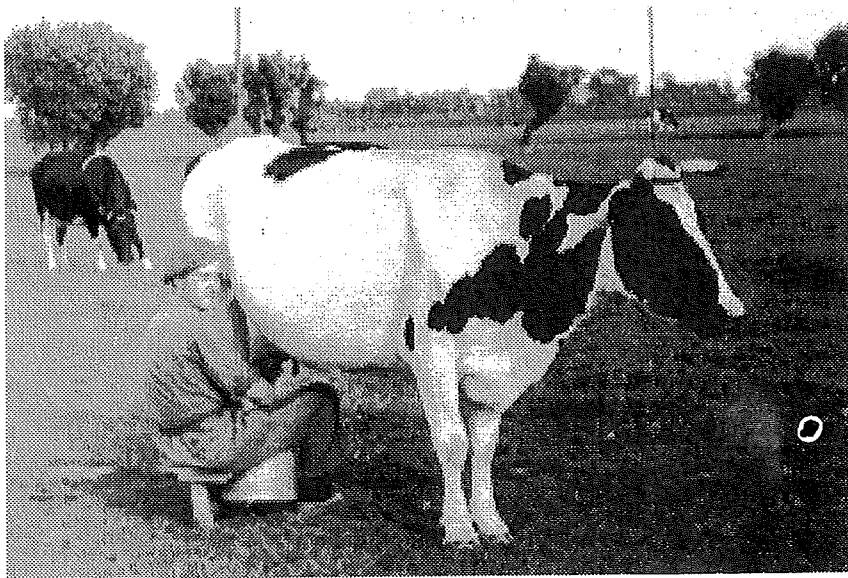
De melk-emmer werd op de rand van de klompen gezet en tussen de knieën vast gehouden, waardoor die in alle richtingen bewogen en bestuurd kon worden wat tijdens het melken goed van pas kon komen. Maar ook het melken zelf moest geleerd worden. Het is meer dan een beetje aan spenen trekken. Met de duim en wijsvinger werd de speen van boven dicht geknepen en via de lange vinger tot aan de pink zakte men naar onderen. Als je dat snel genoeg deed werkte het als een pomp! Belangrijk was het uitmelken van de koe. Als dat niet goed gebeurde, kon er uier-ontsteking ontstaan. Bovendien, zo werd mij geleerd, is 'de laatste drop de boterknop'. Met andere woorden: In de na- melk zit het meeste vet.

'Koeienpraat' was tijdens het melken ook heel belangrijk. Deze stelde het beest op haar gemak en voorkwam schrikken, wat 'ophouden' van de melk kon betekenen. Dus praatte of mummelde je maar wat, zodat de koe wist dat er vertrouwd volk in haar buurt was. Een prettige bijkomstigheid was dat een koe jou maar aan liet praten en je nooit tegensprak.

Half vijf 's morgens werd begonnen met melken en ongeveer twaalf uur later, vier uur 's middags, volgde de

De 'Kaasbrik' met rechts Willem Verhoef

Neef Jan Verhoef 'onder de koe'

tweede ronde. Twee keer per dag, zeven dagen per week en zo het hele jaar door. Zo is nu eenmaal het boerenleven.

Met z'n vieren molken we gemiddeld veertig tot vijftig koeien per keer. In de herfst was het 's morgens nog donker en kon het soms flink regenen en waaien. Koeien melken was dan bepaald geen aangename bezigheid. Gelukkig waren je 'eigen' beestjes bekend en als je in het weiland er maar een schim van zag, wist je goed wie wie was. Soms probeerde je wel eens de koe met de zijkant in de windrichting te laten staan, zodat je er een beetje achter kon schuilen. Met allen die dit eerder gepoogd hadden, moest ook ik het afleggen tegen de koe, want ze stond net zo lang te wauwelen en vervelend te doen, totdat ze weer met haar achterste in de wind stond.

Als haar staart dan omhoog ging, moest je maken dat je weg kwam, anders onderging je een 'urine-douche'.

's Winters stonden de koeien, steeds op dezelfde plek, vijf tot zes maanden op stal. Deze had twee delen met vier rijen koeien. Er was geen hooiberg, want het hooi lag opgetast op de hooizolder onder het staldak. Het werd door luiken op de delen gegooid, vlak voor de koeien.

In de stal hing een aparte sfeer, vooral als het regende, sneeuwde of vroom.

Het gaf een gevoel van veiligheid en bevrediging als je de koeien dan genoeglijk herkauwend zag liggen.

's Morgens werd er altijd op de nuchtere maag gemolken. Na het ontbijt begon je dan aan de andere bedrijfswerkzaamheden. In de winter moest eerst de stal uitgemest worden. Met de greep en de schop werd de mest uit de groep achter de koeien weg gehaald en in een kruiwagen geladen. Met een volle kruiwagen liep je dan naar buiten en probeerde je met een flink gangetje middels een plank de mesthoop op te komen. Het is me een paar keer gelukt met kruiwagen en al in de mesthoop terecht te komen omdat ik niet op tijd het eindpunt van de plank zag!

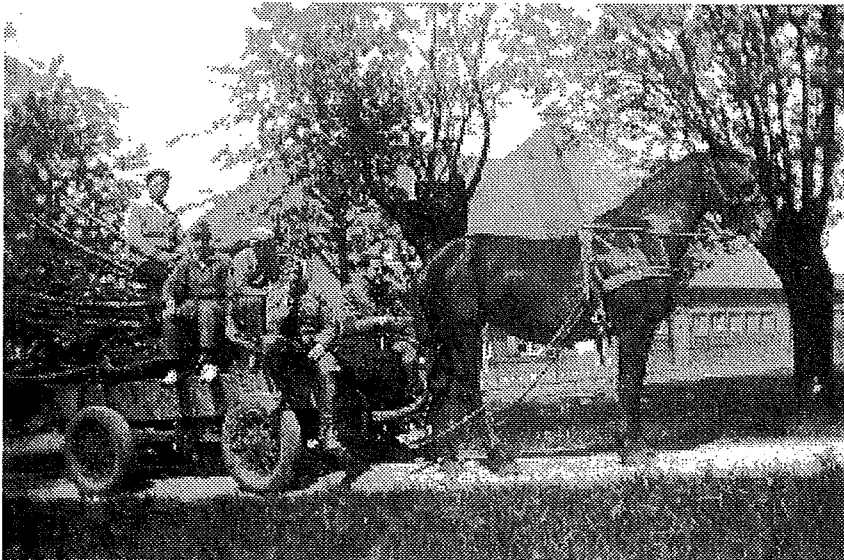
Tijdens de staltijd kalfden de meeste koeien. Regelmatig werd dan gevoeld of de 'banden' (naast de plek waar de staart begint) al zakten. Als dit het geval was, was het kalven nabij. Dikwijls moest er tijdens de geboorte hulp geboden worden. Er werden dan touwen om de poten van het naderende kalf gebonden en door rustig trekken werd het geboorteprocess ondersteund. Steeds was er weer opluchting als alles goed verliep, want dat was natuurlijk niet altijd zo.

Rond april/mei konden de koeien het land weer in. Dat moest zo rustig mogelijk gedaan worden, want na de lange staltijd waren ze meestal door het dolle heen en hadden ze de be-

hoefte eerst een paar 'bokken' sprongen te maken. (Overigens een hele prestatie voor zulke logge beesten!)

Mijn oom had een eigen stier, want van kunstmatige inseminatie was nog geen sprake. Hij had afgezien van de gewoonte om de stier met verschillende boeren te delen. Hij had daar goede redenen voor, want voor de oorlog wilde hij een stamboek-veestapel opbouwen en had de koeien daarom door een bijzonder goede stier laten dekken. Het resultaat was kalveren die opgroeiden tot prachtige vaarzen (twee-jarige koeien die voor de eerste keer gingen kalven). Echter, gedekt door een in gezamenlijk eigendom zijnde stier, die een besmettelijke geslachtsziekte had, bleken deze dieren allemaal gust te zijn, dat wil zeggen: ze zaten niet met kalf. Dit was, zeker in die tijd, een financiële ramp.

Dit woog des te zwaarder omdat in diezelfde periode ook alle varkens omkwamen door de varkenspest. Als een koe tochtig was, kwam de stier er aan te pas. De tochtigheid ontstond om de drie weken. Het tijdstip van paren werd zo berekend, dat het kalf tijdens de stalperiode geboren werd. Om de stier onder controle te houden had deze een ring door de zijn neus. Met een touw vanaf de horens door de ring en een stok in de hand kon die goed in bedwang worden gehouden. Het samengaan verliep niet altijd zonder problemen, want sommige koe-dames waren niet gesteld op de stier. Zo maakte ik eens mee, dat een jonge koe die het mannelijk gevaarte op zich af zag komen, als een haas over de sloot sprong en daar rustig ging grazen. De stier ging er snuivend achteraan, maar durfde met zijn zwaar lichaam die sprong niet te wagen. Het was dan weer de kunst het touw in handen te krijgen en hem terug naar de stal te leiden. Men heeft mij verteld dat degene die de ring door de neus van de stier geboord had, nimmer meer in zijn nabijheid moest komen, want hij vergat en vergaf niet.

De 'Luchtbandenwagen'

Veel tijd ging er zitten in de bewerking van het land, zoals het met een houten tang trekken van distels. Ook het slechten (het met een greep uiteenslaan) van de mest en het verspreiden van gier vroeg de nodige aandacht. Dit alles ter bevordering van de groei van het grasland. De zomertijd betekende hooibouwtijd. Men was dan zeer afhankelijk van het weer en bij naderende regen werd er dan wel eens tot 's avonds laat gewerkt. Veel voldoening gaf het

als het hooi dan op tijd binnen was. In het najaar moesten de sloten geschoond worden. Een vrij zwaar werk. Alle sloten en weteringen moesten met een schep aan een lange stok, de lark of laaihaak, uitgebaggerd worden. In november kwamen vertegenwoordigers van het waterschap dan inspecteren of het goed gebeurd was. Tenslotte nog iets over het wagenpark op de boerderij. Er waren er vijf. De luchtbandenwagen werd het

meest gebruikt omdat deze de minste schade toebracht aan de weilanden. Bovendien had deze een lage bak (minder krachtsinspanning bij het laden) en was het plezierig hiermee te rijden. Daarnaast was er de ijzerenbandenwagen, ook wel hobbeldebobbel genoemd. Deze werd gebruikt als het beslist noodzakelijk was, zoals bijvoorbeeld tijdens de hooibouw. De driewieler of kiepkar werd gebruikt voor het mestvervoer. De kaasbrik, een van licht hout gemaakte wagen, diende uitsluitend voor vervoer van kaas naar de markt in Breukelen. Het meest luxe was de koets voor het personenvervoer: een '1 pk Rolls-Royce'. Eerste klas vakwerk!

Als onderduiker en dus nieuweling maakte ik meer dan twee jaar de levens-cyclus mee op de boerderij, die nauw verbonden is met de verschillende jaargetijden. Wat mij vooral getroffen heeft is het eenvoudig christelijke geloof wat ik meemaakte binnen het huisgezin. Het had een diepte en warmte die een gevoel van zekerheid insloot. Voor mij was het een openbaring.

C. Scherpenzeel.

Uit het archief van de Abcouder IJclub

Een ooggetuige verslag van de Abcouder schaatswedstrijden in de winter van 1890

Aan de wedstrijden, uitgeschreven door de Abcouder IJclub en jongstleden donderdag op het Abcoudermeer gehouden, werd deelgenomen door twaalf arresleden bespannen met paarden, die nog nimmer een prijs gewonnen hebben. De prijs, een pendule met candelabres, werd behaald door Herman van Schaik uit het Gein te Abcoude. De premie, twee bloemvazen met zilver, werd gewonnen door H. Wafelbakker uit Hilversum.

Een vriendelijk zonnelicht bescheen de ruime ijsvlakte waarop de menigte zich bewoog: sledende, schaatsende en wandelende. De westewind deed het grote aantal vlaggen zachtens fladderen. Het geluid van de rinkelende bellen der paarden vermengde zich met de vrolijke tonen van het grote orgel, dat niet moede werd zijne bij deze gelegenheid passende wijzen te doen hooren. Een grote plek van het Meer was afgepaald om de banen der club. Het talrijke publiek daaromheen luisterde gewillig naar de stemmen der oppassers die den toegang verboden aan een ieder die niet was voorzien van een zicht-

baar gedragen toegangsbewijs. Zo was gezorgd dat allen, zij het dan ook op een afstand, de wedstrijden konden aanzien.

Die met sleden duurde tot ongeveer drie uur. Toen begon de rijderij op schaatsen, en toen was ook de niet van een toegangsbewijs voorziene menigte niet meer te houden! Allen snelden onder de zwakke afsluiting door naar de rijbanen, gevolgd door de oppassers: nu er niemand meer was te keeren, konden die op hun beurt al hun aandacht aan de hardrijders schenken. En het was de moeite

waard om te zien! Daar werd gereden op een echt ouderwetse manier, zonder vest of jas, en blootshoofds. Er waren snelloopers op schaatsen, zwaaiende met lijf en armen. En snelrijders, die met verbazende streken hunne spartelende mederijder voorbij gleden.

Hoe prettig is een schoone winterdag! Zoodra de koude iets minder streng is, worden nooden en zorgen terzij gezet en ieder tracht zich te vermaken. Of iets te verdienen! Zie rondom u: op en om de banen der club glijden in vlugge vaart tal van arresleden. Weinigen zijn met zilveren tuigen of prachtige pluimen, maar allen zijn beladen met boerinnetjes met blinkende gouden kapjes, of juffertjes die blinken van genoeg. Daar, ginds uit een groep bij de tent waar ververschingen te bekomen zijn, klinkt een luid gejubel. Het geldt de winner van een rit, en doet hem de borst hoger zwellen; ook het paard rinkelt dan luider met zijn bellen en de muziek neemt een sneller tempo aan. Verderop, op een afgelegen plekje, trekt een man zijn lieve vrouw die in o zoo'n tijd niet heeft gereden.

In het volle besef van zijn echtelijke verantwoordelijkheid trekt hij, en voorzichtig gaan zij voorwaarts: pas op, laat moeder vooral niet vallen! Dichter bij, opdat toch ieder het zal zien, rijdt een paartje dat een proefje geeft van schoonrijden. Eén zij die twee, één in beweging; als één lichaam drijft het tweetal voort. Zóó zweeft geen vogel in zijn bevalligste vlucht!

En zoo staan wij te staren naar de drukte om ons heen. Evenals ieder wel eens heeft gezien bij verdwijnende gezichten in den tooverlantaarn, verandert het wintergezicht vóór ons. In het westen wordt een kleed geschoven voor de zon, een gordijn dat in de verte donkergrauw, naderbij een zachte witte sluier blijkt te zijn, die alle voorwerpen rondom overdekt. Als door een toverslag wordt de bonte muts een witte tulband, worden haren en baarden zilverkleurig. Grappig zien we er uit: als weeskinderen, half wit en half zwart. Grijsaards zien we, met witte haren en roode wangen. Doch wie er letten mocht op neervallende sneeuwvlokjes (verboden van naar

wij hopen een zachtere weersgesteldheid) en wie zich daarom van het feestterrein ging verwijderen: pal stond het bestuur en scherp stonden de kampioenen tegenover elkaar om den prijs van f 50 en de premies van f 20 en f 10.

Voor de hardrijderij op de baan van 300 meter waren 26 mededingers opgekomen. Bij de prijsuitdeling in het Amsterdamsche koffiehuis vernamen wij dat de prijswinnaars waren de heeren:

A. van den Berg en Van Benthuzen: 1e prijs;
Diepenveen en Van Kampen: 2e prijs;
Vrouwes van Nieuwer Amstel: 3e prijs.

De voorzitter, de heer Roos Vlasman, dankte de aanwezigen voor hunne medewerking en de talrijke opkomst, die veel mocht bijdragen tot het genoegen van den dag. Mocht het bestuur van de Abcouder IJclub de vorige keeren tegenspoed hebben ondervonden: het feest van jongstleden donderdag mag als volkomen geslaagd worden beschouwd!

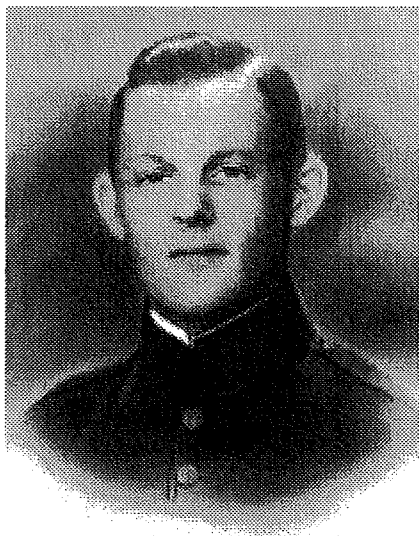
samengesteld door: T. Pepping.

IJspret aan het begin van de Eeuw

De Henk Oostveenstraat

In 1959 besloot de Gemeenteraad in het uitbreidingsplan Koppeland een aantal straten de naam te geven van inwoners van Abcoude die tijdens de 2e wereldoorlog waren omgekomen voor de goede zaak. De eerste straat die wij in onze serie zullen bespreken is de Henk Oostveenstraat.

Hendrikus Theodorus Oostveen (1914-1943)
foto gemaakt omstreeks 1935

Henk Oostveen werd geboren op 21-09-1914 in Woerden als zoon van Cornelis Oostveen en Johanna Maria van Vliet. Zijn ouders vestigen zich op 19-09-1933 op de Rijksstraatweg B 33 bij de boerderij 't Veldhoen.

Henk werkt dan als boerenarbeider in Haarzuilens. Hij wordt wel in Baambrugge ingeschreven maar was inwonend knecht bij de boer in Haarzuilens. In de spaarzame vrije tijd in de weekends ging hij op zijn fietsje naar Baambrugge om zijn kleren thuis te laten wassen en het contact met de familie te onderhouden. De familie omvatte in totaal acht personen. Een aantal hiervan zien we afgebeeld op de hierbij afgedrukte foto, die genomen is achter 't Veldhoen aan de Rijksstraatweg tussen Baambrugge en Loenersloot. Henk ging voor zijn nummer in dienst en werd oppasser bij een kapi-

tein. Deze maakte hem duidelijk dat zijn toekomstkansen in Nederland niet bijster groot zouden zijn. Zijn toekomst lag in Indië en wel als beroepsmilitair. Henk liet zich overtuigen en schepte zich op 14 aug 1935 in op de ss Boelaran. Het beviel hem in Indië uitstekend. Met Kerstmis 1936 lag hij met koorts in het hospitaal. Hij maakte kennis met een indisch meisje Lily Roskott. De vriendschap leidde tot een verlovings op 08-07-1939. Henk had getekend voor een periode van zes jaar. Toen de oorlog met Japan op 11 januari 1942 uitbrak stond Henk juist op het punt naar Nederland te vertrekken. Hij was enige tijd daarvoor gehuwd met het indische meisje Lily Roskott. Korporaal Henk Oostveen kwam niet meer weg en werd geïnterneerd. Vanaf 1 maart 1942 heeft hij zijn vrouw Lily niet meer gezien. Hun eerste kind, een dochttertje, werd dood geboren in augustus van dat

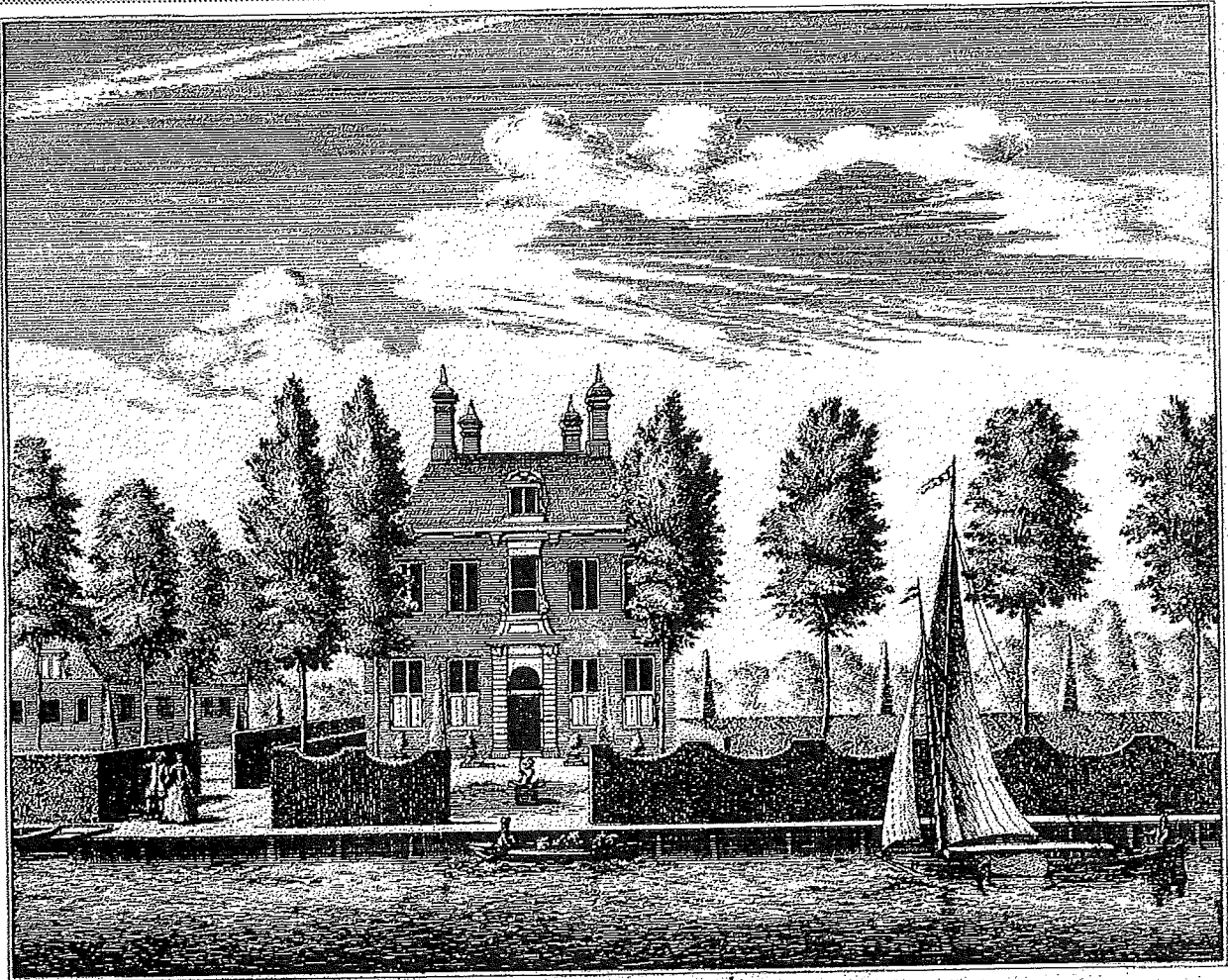
jaar. Vader Henk zat toen waarschijnlijk al in Birma. Eerst na de oorlog zou blijken dat hij op 28-12-1943 was omgekomen in het kamp Nongpladuk. De combinatie van de ziekte beri beri en het slavenwerk aan de beruchte Birma spoorweg werden Henk fataal. Zijn echtgenote Lily kwam na de oorlog naar Abcoude waar zij enige tijd zou verblijven. In de vijftiger jaren heeft zij het dorp verlaten en verder geen sporen nagelaten.

Met dank aan mevr. C.Th Freijters, Abcoude en dhr B. Freijters, Breukelen.

Foto van de familie Oostveen 1935, gemaakt bij 't Veldhoen voor vertrek van Henk naar Indië.

vlnr Piet (1922); Jan (1919); Bertus (1932); Kees (1891); Cor (1917); Annie (1925); Theo (1915); Sien (1927); Henk (1914); Moeder Anna (1891); Anton (1928); Wim (1918) Oostveen

*Ipenburg, appartenant a M^r. NICOLAAS MOOLE- || Ipenburg, toebehoorende den HEER NICOLAAS
NAAR MOOLENAAR.*

73

Deugd en wellust aan de Angstel.....

Ipenburg

**'De Triton, die 'k het plein zie voor het huis versieren
'Blaasd Ipenburg zijn lof en Moolenaar zijn deugd,
'Die zich als Hofheer vaak op dezen grond verheugd
'En vind zijn wellust in het vrolijk buitenleven'.**

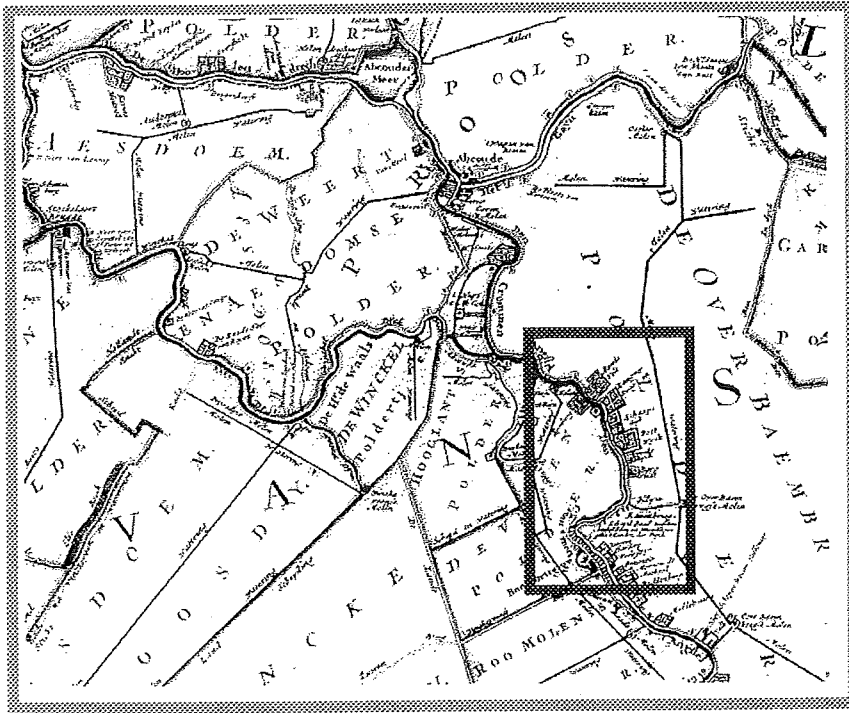
De in dit rijmwerk genoemde Heer Moolenaar was niet de eerste eigenaar van Ipenburg; dat was Mr Dirck van Naerden, wiens naam in het register op 't huisgeld in 1685 voor het eerst verschijnt. Hij was in 1680 opnieuw gehuwd, thans met Elisabeth den Otter, een telg uit een oud Amsterdams geslacht van kooplieden. Hij bracht uit eerdere huwelijken een

dochter mee; voor de overige gezinsleden uit zijn beide vorige huwelijken, had hij het zwarte pak moeten aantrekken.

Bij Elisabeth den Otter verwerft hij echter nog drie kinderen: Wivina, Hillegonda en Jacobus. Het gezin van Naerden gebruikte Ipenburg als zomerverblijf, maar kort na 1690 komt daar verandering

in: in de registers op het familiegeld komt in het begin van de negentiger jaren de vermelding voor: Vrouwe van Naerden. Dit is reeds een aanwijzing, dat Dirck in die jaren is overleden.

Weliswaar woonde in de tachtiger jaren in Baambrugge ook Jacob Claeszn van Naerden, die Vader was

wel op 26.7.1720 te overlijden en niet lang daarna, nl. op 8 April 1721, verkoopt Elisabeth den Otter 'Ipenburg' dan aan de reeds eerder genoemde Heer Moolenaar.

Verbeteringen

Deze Heer Moolenaar heeft het comfort verbeterd, o.a. door in 1722 een stukje weiland, direct aansluitend aan de Zuidzijde van Meerleveld, te kopen om daarop een stalling te kunnen bouwen: Hij gebruikte Ipenburg weer als zomerverlijf, doch had, bij gebreke van een vaste oeververbinding, wel behoefte aan een stalling aan de andere zijde van de Angstel om uit rijden te kunnen gaan.

Een verbinding met de vaste wal heeft hij niet gemaakt, en dat is tot op de huidige dag nog zo: in een latere koopacte is danook sprake van "de pont daar men mede overvaart"

van Dirck. Met 'Vrouwe van Naerden' zou ook diens echtgenote bedoeld kunnen zijn. Helaas wordt bij de vermelding in de registers op het familiegeld niet - zoals gebruikelijk was - gesteld: Mevrouw de Weduwe Dirck van Naerden. Hoe het zij, het komt mij aannemelijk voor dat Elisabeth den Otter zich, na het overlijden van haar echtgenoot, met de aan haar toevertrouwde kinderen min of meer permanent op Ipenburg heeft teruggetrokken. Immers in een acte van 21 December 1696, op de 'Hoffstede van Vrouwe Comparant' voor notaris Veenman gepasseerd, (derhalve midden in de winter), wordt zij omschreven als: douairiere en boedelhoudster van Dirck van Naerden, momburse (voogdes) over de kinderen, door hem nagelaten.

Van haar oudste dochter, Wivina, is in de kerk van Abcoude een rouwbord aanwezig. Zij was getrouwd met Joannes Baptista de Bloys van Ginderdeuren, maar is reeds in 1712 overleden. Teneinde aan de nalatenschap het vaderlijk erfdeel te kunnen toevoegen sluit de weduwe van Dirck van Naerden op 7.5.1713 een hypotheek groot Fl. 1000,- op Ipenburg af. Later lijkt zich ook de Weduwe van Nicolaas van Naerden,

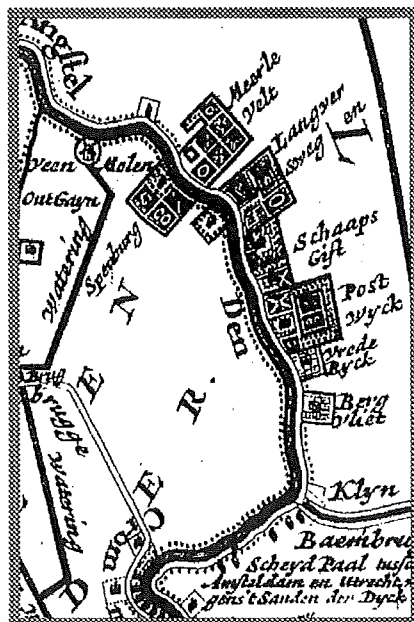
broer van Dirck -Christina Hagenmet haar kinderen op Ipenburg te hebben gevestigd.

Op 17 .6.1719 komt de Abcoude notaris Antipas Tredee naar 'Ipenburg', teneinde in een acte vast te leggen dat Elisabeth den Otter aan Elisabeth van Naerden, voordochter van haar overleden echtgenoot, een losbrief van Fl. 1600,- uitkeert. De overbuurman van 'Meerleveld': Reynier van Recklinghuysen, was zo vriendelijk bij deze transactie te assisteren. Elisabeth van Naerden komt even-

Vergelijking van de beschrijving van Ipenburg uit 1713 met die uit 1738, wanneer Juffrouw Deliana Mooleenaar -enige universele erfgenaam van haar Vader- Ipenburg inbrengt als onderpand voor een hypotheek, maakt de verbeteringen duidelijk:

1713 'Here huysinge ende hoffstede, bergh en schuyr met die aanhorige landerijen groot omtrent achttien mergen lants, genaemt IJpenburgh, gelegen in deze gerechte in de Hoogchlantse polder, streckende uyt het Geyn westwaerts op tot den Dyck of 's Heerenwegh.

1738 'Hoffstede of Buytenplaats met zijn Heeren Huysinge, Stallingen, Koetshuys, Plantagien, Thuynen, Boomgaarden, Beelden en Ornamenten, met de Landerijen daarbij en aanbehorende, en hetgeen daarop ende inne aard en nagelvast is, benevens ook de Stallinge en Thuyntje tegenover de voornoemde Buytenplaats, alles en te samen groot omtrent negentien mergen, staande en gelegen onder Abcoude, de Leeuws Gerecht, tussen Abcoude en Baambrugge, genaemt IJpenburg.

De hierbij afgebeelde ets kan door vergelijking van de namen, die in de onderschriften van de etsen van andere buitenplaatsen voorkomen, nader worden gedateerd tussen 1724 en 1727.

Nieuwe eigenaren

De Heer Moolenaar is op 5 Maart 1732 bij kaarslicht begraven in de ommegang van de Oude Kerk te Amsterdam.

Na de verkoop door Deliana Moolenaar in 1740 wisselt Ipenburg regelmatig van eigenaar:

Alle zijn het Amsterdammers, die gedurende korte of langere tijd eigenaren waren, en het landgoed als zo-

merverblijf benutten. De laatste van deze reeks overlijdt in 1807.

Van hen noemen we alleen Pieter van Buytene, die de buitenplaats van 3.8.1748 tot aan zijn dood op 10.3.1762 in bezit had. Van hem wordt vermeld, dat hij -van katholieke huize zijnde- in Abcoude ter kerke ging, terwijl zijn echtgenote in de Gereformeerde (= Hervormde) kerk te Abcoude kerkte. De kerkeraad van Baambrugge, die zorgvuldig over het aantal zielen waakte, rustte niet, voordat deze dame beloofd had voortaan de godsdienstoefeningen te Baambrugge te zullen bijwonen. De Heer van Buytene daarentegen was, gezien de drie kwart eeuw oude beslissing van de apostolisch vicaris

Voormeulen, later notaris in Friesland. Nicolaas van Voorthuysen solliciteert reeds in 1810 naar de functie van Burgemeester van Abcoude, en is ook de eerste Burgemeester van deze gemeente geworden. In het kader van de exploitatie wordt een cichorei-fabriek alsmede een branderij op een hoek van het terrein opgericht. (Door het Continentaal Stelsel was er in de Napoleontische tijd een grote behoefte aan een vervangingsmiddel voor koffie, waarvoor cichorei diende.)

Fabriek en branderij worden in 1821 weer afgebroken in opdracht van de inmiddels weer nieuwe eigenaar. Deze Heer, Jacques Fraissinet, laat het landgoed weer in de oude staat terugbrengen, waarna het wederom door een Amsterdamse koopman, de Heer Jean Pierre Wilhelm Perez, rentenier, wonende op de Plantage Middenlaan, als zomerverblijf wordt benut.

De beschrijving uit die jaren luidt: 1828 'De kapitale, zeer aangenaam gelegene en onlangs veel verbeterde Buitenplaats, genaamd Ipenburg, met desselfs hecht, sterk en weldoor-timmerde Heerenhuizinge, Orangerie, Tuinmanswoning, Koets- en Wagenhuis, Boerenwoning met stalling voor vee...enz En aan de overzijde: Moestuin met stalling, wagenhuis en daggelderswoning'

Bij de illustraties:

pag 19 - Ets van Ipenburg, zoals afgebeeld in 'Hollands Arcadia', door Abraham Rademaker (1725)

blz 20 - kaart van Gerrit Drogenham (1700) partieel, alsmede ingezoomd, zoals in aflevering 1.

pag -21 Grafzerk in de Hervormde kerk van Abcoude

Van Neercassel, vrij in zijn keuze. Of Mevrouw van Buytene zich aan haar belofte heeft gehouden is mij onbekend, maar het echtpaar is uiteindelijk in de Hervormde kerk van Abcoude te ruste gelegd, waarvan een grote, van een tweetal familiewapens voorziene, grafsteen tot op de dag van vandaag getuigt.

De exploitatie

In 1807 wordt Ipenburg publiek verkocht, waarna het wordt geëxploiteerd door de nieuwe eigenaren: Nicolaas van Voorthuysen, Schout van Abcoude, en Gerrit Rinzes

Ipenburg wordt boerderij

Wanneer het landgoed echter in 1828 in openbare verkoop wordt gebracht, wordt het afgemeind door Jan van Wees, bouwman (= agrarier). Daarmede begint het gebruik als boerderij, waartoe het van de boven-verdieping wordt ontdaan, en achter het pand een 19 meter lange veestalling wordt gebouwd. De oude boerenbehuizing, die op de Noordelijk aanpalende kavel stond, wordt afgebroken. Het hoofdgebouw behoudt nog de oorspronkelijke breedte van 16 meter, waarschijnlijk met twee evenwijdige, vrij lage kappen afgedekt.

Problemen met de tussen de twee kappen gelegen zakgoot zullen er toe geleid hebben, dat bij een verbouwing in 1905 de Noord-West-gevel is teruggeplaatst, en de breedte van 16 meter tot 11 meter is verkleind, die daardoor met een grote kap kon worden afgedekt.

Bij de boedelscheiding van Jan van Wees (1870) worden zijn boerderijen over de kinderen verdeeld, waarbij Ipenburg wordt toegescheiden aan Elbertus Miltenburg, getrouwd met Keetje van Wees, die het melkveebedrijf voortzetten.

De naam Miltenburg bleef een eeuw aan Ipenburg verbonden, waarna de heer Van Haastrecht dit bedrijf nog een tiental jaren voortzet. Het melkveehouderijbedrijf moest tenslotte in 1980 wegens de vorderingen der techniek worden beëindigd. De melkbussen, die lange jaren dagelijks met pont of praam de overzijde bereikten, werden niet langer opgehaald en het ontbreken van een vaste oeververbinding maakte het 'in de tank melken' onmogelijk. De koeltank kon immers niet leeggepompt worden, hetgeen het einde veroorzaakte van 150 jaar agrarisch gebruik.

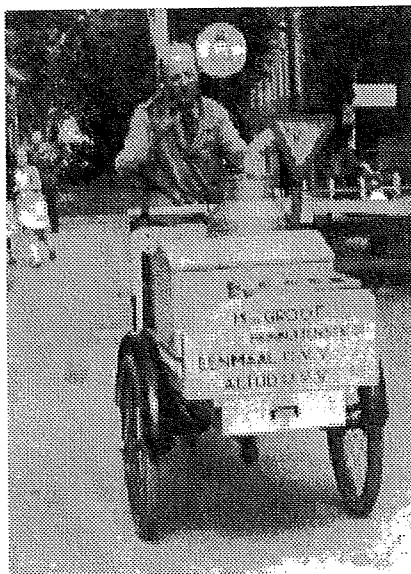
ir D.L.H.Slebos.

De gegevens voor dit artikel zijn grotendeels ontleend aan de Gerechtelijke archieven, aanwezig in het Rijksarchief te Utrecht, (RAU) en het streekarchief te Mijdrecht, alsmede aan de notarieële archieven in Utrecht en Amsterdam.(GAA).

Honderd jaar aan de Angstel

Een van de schilderachtige plekje's in Abcoude is het fraaie pand van de familie De Groot aan de Voordijk 4. Dit jaar woont de familie De Groot 100 jaar op deze locatie. Een opmerkelijk feit dat niet zo vaak meer voorkomt. Reden voor de redactie wat meer over huis en bewoners te schrijven.

Het huis zoals het er nu staat is aanzienlijk ouder dan 100 jaar. Het moet omstreeks 1830 zijn gebouwd door Jan Houtman. Deze klompenmaker overleed op 64 jarige leeftijd. In de daarop volgende verkoop in 1832 staat vermeldt: 'Een hecht, sterk en sedert weinig jaren nieuw gebouwd woonhuis met een grote en een kleine schuur'. Het werd gebouwd op erfpachtsgrond van de Rooms Katholieke Armen. De erfpacht werd aangegaan voor 99 jaren.

Hendrik de Groot vent met zijn bakfiets melk uit

Het was de eerste bebouwing op de Voordijk tussen de Hulksbrug en de Heinkuitenbrug. Oorspronkelijk stond er achter het huidige pand nog een grote schuur met veestalling en een woongedeelte. Dit gedeelte werd in 1954 afgebroken. Op de lege plek werd het nieuwe huis Heinkuitenstraat 21 van Liekele de Vries gebouwd. De Heinkuitenstraat, vroe-

ger Achterdijk geheten, stelde in de eerste helft van de 19e eeuw niet veel voor. Een onverhard, vaak modderig pad dat werd gebruikt om vee over te verplaatsen. De Angstelzijde was de aanzienlijke zijde, daar voeren immers de trekschuiten langs. We kunnen dit nog vast stellen doordat de aanzienlijke zijde van de bebouwing op het Angstel uitkeek. Opvallend is de ingangspartij van het huidige pand. Een lijstportaal dat nog verwijst naar 18e eeuwse invloeden. Kijk maar eens naar de ingangsendeuren van Binnenrust en de pastorie aan het Kerkplein.

De eerste De Groot was Dirk. Deze arriveert in 1890 in Abcoude en vestigt zich aan de Achterdijk. De boerenknecht, gehuwd met Alida Zuidam uit Gouda, verhuist op 15-05-1899 naar het adres Jaagpad B 90. Dit is het pand dat nu Voordijk 4 is. Dirk de Groot wordt in 1916 eigenaar van het huis met annexe koe- en paardenstalling, wagenschuur, afzonderlijk schuurtje en een vier roeden hooiberg. Als beroep geeft hij koopman op. Wij weten dat hij in die tijd reeds veehandelaar was. De koe-stalling zal hem dus goed van pas zijn gekomen. In 1920 koopt hij de erfpacht af. Dirk overlijdt in 1928. Zijn zoon Hendrik (geb. 1904) zet de handel in vee voort. Van Hendrik is bekend dat hij in de oorlog joodse onderduikers in zijn woning heeft gehuisvest; de familie Blitz uit Amsterdam en een Haagse familie waarvan de naam niet meer bekend is. De onderduikers huisden op de zolder en kwamen nooit het huis uit.

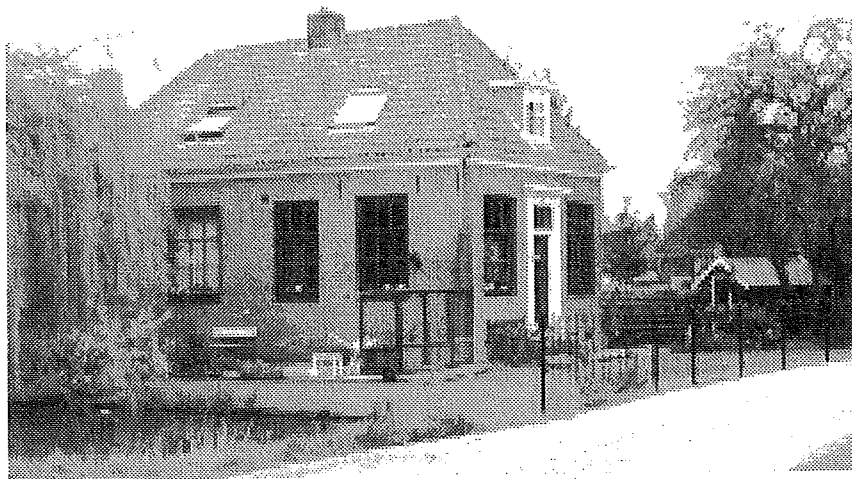
Begin jaren twintig. Dirk de Groot met vier dochters voor de boerderij. Het voorhuis is hier nog aan de rest van de oude boerderij gebouwd.

In een kamer op de benedenverdieping achter de twee achsterse vensters was een ondergrondse ruimte afgedekt door een stalen plaat. De stalen plaat werd afgedekt door het vloerkleed. Op momenten dat er dreiging van razia's of ander ongewenst bezoek was verdwenen de onderduikers onder het vloerkleed. Het voorhuis is na de oorlog verhuurd aan Jan Jacobus van Welzen (geb

1866). In 1952 wordt het gedeelte achter het voorhuis verkocht aan Liekele de Vries. Afbraak volgt in 1954 en de familie De Groot verhuist naar het voorhuis. Vader Hendrik ventte in die tijd melk uit met een bakfiets. In het voorhuis werd een melkwinkeltje gevestigd. Het zeer kleine winkeltje was links van de voordeur. Rechts naast de voordeur was het spoelhok. De melkwinkel

zou tot midden jaren zestig blijven. Hendrik de Groot overleed in 1966. Het huis wordt thans bewoond door zoon Age, zijn vrouw Adrie en hun kinderen. Tijdens zijn bewoning is het huis en de omgeving voorbeeldig opgeknapt en onderhouden. Een waarlijk Sieraad aan de Angstell!

W.W. Timmer

Voordijk 4 in de huidige staat.

Varia

'Zo'n andere tijd' Boek over Abcoude/ Baambrugge tussen 1900 en 1925

Begin oktober verschijnt in een beperkte oplage een nieuw boek over de geschiedenis van Abcoude en Baambrugge. De titel van het boek is 'Zo'n andere tijd', en het beschrijft het dorpsleven in Abcoude/Baambrugge tussen 1900 en 1925. Auteur is onze plaatsgenote Stijnne Boerdam, ooit bestuurslid van de Historische Kring.

Het boek is voortgekomen uit de door een aantal leden in 1983 gevormde 'Werkgroep Interviews' van de Kring, die destijds 23 oudere dorpsgenoten heeft ondervraagd over het leven in onze dorpen in het eerste kwart van deze eeuw. De verslagen van deze gesprekken zijn door Stijnne Boerdam omgewerkt en aangevuld met de resultaten van eigen onderzoek, om in een vloeiend verhaal een tijdsbeeld te geven.

Doordat regelmatig geciteerd wordt uit de gehouden interviews heeft het boek een zeer levendig karakter gekregen. Verteld en getoond wordt hoe de dorpen er uitzagen, hoe men werkte en leefde, hoe het verkeer en vervoer geregeld waren, hoe het verenigingsleven liep, en nog veel meer. Ook wordt ingegaan op hoe katholieken en protestanten toen met elkaar omgingen, en hoe de verhoudingen tussen arbeiders en de beter gesitueerden lagen. Hoe de hoeden en petten op straat afvlogen als burgemeester Jhr. Mr. Doude van Troostwijk langs kwam, en hoe met dezelfde petten in de hand de boerendagloners stonden te wachten op werk dat - als het er al was - niet meer opleverde dan een stuiver of tien. En hoe groot de invloed van de vertegenwoordiger van de kerk was op hun gelovigen.

Het boek is ruim geïllustreerd met fo-

to's uit de beschreven tijd, die voor gebruik beschikbaar werden gesteld door diverse dorpsgenoten uit hun privé-collecties. Het is daarmee een omvangrijk lees- én kijkboek geworden, dat elke dorpsbewoner zal aanspreken en boeien.

Het boek is uitgegeven door de in Abcoude gevestigde uitgeverij Uniepers.

U kunt nu al voor f 49,90 op dit boek intekenen bij boekhandel Sprey in Abcoude.

Historische Markt te Naarden

Op zaterdag 19 juni a.s. wordt in en om de Grote Kerk te Naarden een Historische Markt gehouden. Deze Markt is georganiseerd door de Stichting Stichtse Geschiedenis, in samenwerking met de Historisch Consulente Noord-Holland. Het betreft een zeer gevarieerd programma met als thema de periode 1900 - 1940. Er zullen tal van historische zaken te bekijken en te beleven zijn.

Zo is er een show van oude fietsen met berijders in kleding van die tijd, er is een optocht van old-timers, er wordt muziek gespeeld uit de eerste helft van deze eeuw, en er zijn shows van klederdrachten en hoofddeksels uit de betreffende periode. Ook worden er op ouderwetse manier ouderwetse hapjes klaargemaakt. De lokale musea zijn geopend en zullen presentaties geven en in het Archief worden oude films getoond. Verder zijn er stadswandelingen die door het interessante, oude Naarden voeren. Houdt daarom 19 juni vrij voor een gezellig én interessant dagje Naarden!

Wijk bij Duurstede 700 jaar stad

Volgend jaar viert Wijk bij Duurstede het feit dat het 700 jaar geleden, dus in het jaar 1300, stadsrechten kreeg.

In Wijk bij Duurstede zijn de voorbereidingen voor de feestelijkheden inmiddels in volle gang. Stadsrechten ontving Wijk, in de toenmalige tijdrekening, op 12.3.1300 van Gijsbrecht II van Abcoude, die in die periode niet alleen Heer van Abcoude, maar ook Heer van Wijk was. Evenals zijn vader hield hij dit gebied in leen van de Graaf van Gelre.

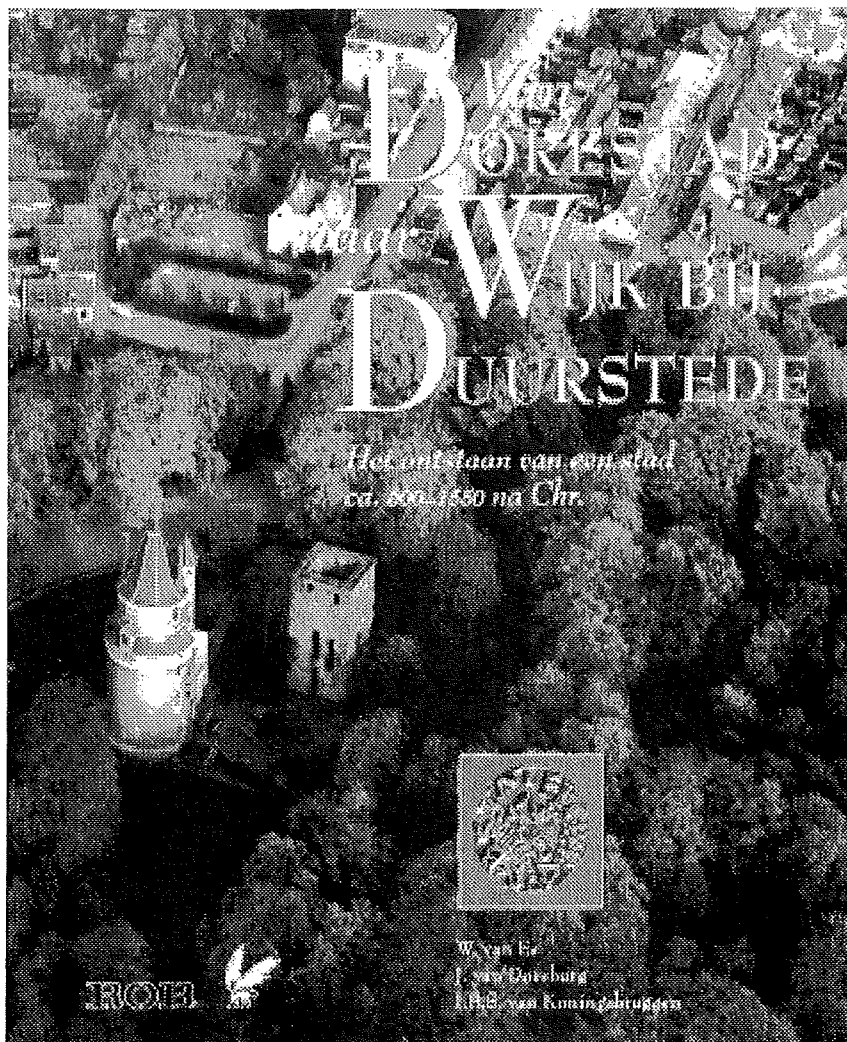
Vele jaren hebben Abcoude en Wijk een soort 'personele unie' gevormd onder de Heren van Abcoude. Daar kwam pas een eind aan toen Jacob van Gaasbeek, Heer van Abcoude, als gevolg van een verloren oorlog tegen de Bisschop van Utrecht zijn bezittingen te Wijk in 1449 af moest staan aan de bisschop.

Wijk bij Duurstede ontstond uit de nederzetting Wijck, nabij het toen al niet meer bestaande Fries/Frankische Dorestad. Dat Dorestad was ooit een handelsnederzetting van internationaal belang, van waaruit handel werd gedreven met onder andere Zweden, Engeland en Frankrijk. Het was gelegen aan de Rijn en ontstaan in de omgeving van een oud Romeins fort met de naam Lefanum.

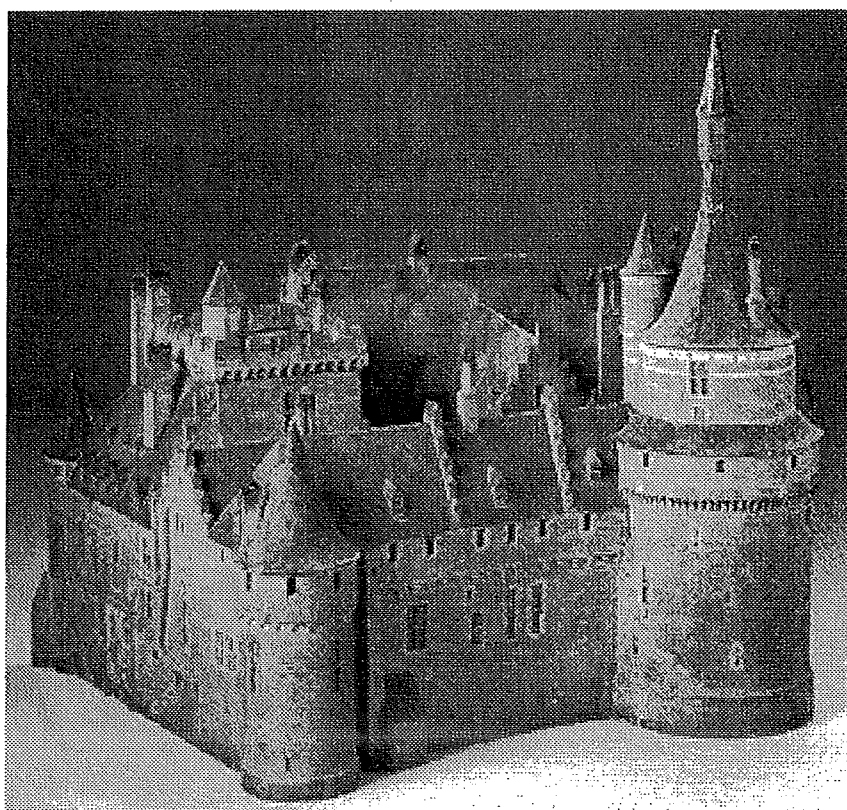
De oudste vermelding van de naam Dorestad is gevonden op een munt, een gouden triens, uit ca. 630, die het randschrift draagt 'Dorestat fit' (= in Dorestad geslagen). Zijn grootste bloei beleefde Dorestad van 720 tot 830.

Vanwege zijn rijkdom werd het (vanaf 834) regelmatig geplunderd door de Noormannen. Mede daardoor, maar vermoedelijk vooral als gevolg van het uiteenvallen van het Karolingische rijk en de veranderende loop van de Rijn, hield Dorestad rond 850 à 900 op te bestaan als handelshaven.

Wijck wordt als nieuwe nederzetting voor het eerst in 948 genoemd en ontleent zijn naam aan de 'villa

Voorzijde omslag van het boekje 'Wijk bij Duurstede 700 jaar stad'

Wijck', een grote boerenhoeve met omliggende landerijen die oorspronkelijk eigendom was van de abdij van Deutz nabij Keulen. Graaf Otto II van Gelre (1229-1271) kocht in 1256 de Wijkse goederen van deze abdij en beleende Sweder I van Abcoude er mee, die toen al in Wijk optrad als feitelijke machthebber. Sweder bouwde er rond 1270 een donjon, waaruit later het kasteel Duurstede zou ontstaan. Van dit kasteel - waar dus ook de Van Abcoudes hebben gewoond - staat nu nog slechts die oudste donjon en een ronde woontoren.

Voor degenen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van Wijk en Duurstede: onlangs verscheen bij Uniepers te Abcoude een aardig boekje 'Van Dorestad naar Wijk bij Duurstede', waaraan ook de voorgaande gegevens zijn ontleend. In het boekje wordt de gehele ontwikkelingsgeschiedenis weergegeven van het stadje, inclusief de resultaten van de spraakmakende opgravingen naar Dorestad die er de laatste jaren hebben plaats gevonden. (Jammer is alleen, dat in de opgenomen genealogie van de Heren van Abcoude Gijsbrecht III en Willem van Abcoude van plaats zijn gewisseld.) Voor het overige geeft het ruim en kleurrijk geïllustreerde en mooi vormgegeven boekje (dat f 25,- kost) een uitstekende indruk van ons 'broertje' Wijk, dat het - in tegenstelling tot Abcoude - tot 'stad' wist te brengen.

Ger van der Most

Een van de vele illustraties is een foto van de maquette van kasteel Duurstede. Eens eigendom van de Heren van Abcoude; w.o. Willem van Abcoude; en later zijn neef Jacob van Gaesbeek.

Van Abencennualde tot Abcoude

In 1985 werd in onze gemeente uitgebreid het '900 jaar bekend zijn' van Abcoude herdacht. Aan dit feit is toendertijd uitvoerig aandacht geschonken met tal van feestelijkheden; ter gelegenheid van dit jubileum werd ook het bekende boek 'Abcoude en Baambrugge 900 jaar' uitgebracht, onder redactie van Dedalo Carasso en Marijke Carasso-Kok.

Oudst bekende vermelding van Abcoude

De oudst bekende vermelding van de naam 'Abcoude' (ook in 'Abcoude en Baambrugge 900 jaar' aangehaald) staat in een verklaring uit het jaar 1085, afgelegd door de toenmalige bisschop van Utrecht, bisschop Koenraad. Hij is onder meer gepubliceerd in het 'Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301 deel I' verzorgd door dr. mr S. Muller Fzn. en dr. A.C. Bouman. De bisschop geeft in die oorkonde uit 1085 een opsomming van goederen die hij, met tienden en rechten, aan het kapittel St.Jan te Utrecht overdraagt. Genoemd wordt daarbij ook 'een stuk veenland in het Mijdrechtse (terram palustram in Midreth)' bestaande uit twee delen, waarvan één deel waar 'zij zelf (nl. de kanunniken van het kapittel St.Jan) en de inwoners van Abcoude ('habitatores de Abencennualde') dat veenland in twee gelijke stukken dienen te verdeelen en samen een grens dienen vast te stellen zonder onderbreking'.

Het is goed om er nadrukkelijk op te wijzen dat de betreffende oorkonde de oudste bekende vermelding van de naam 'Abcoude' betreft. Abcoude is dus ouder dan (nu) 914 jaar; immers, dat Abcoude met zijn inwoners in 1085 **vermeld** wordt betekent dat het dan reeds bestaat! Het feit dat gesproken wordt over 'de inwoners van

Abcoude' lijkt er op te duiden dat Abcoude toen al een enigszins bekende en gevestigde nederzetting was, die in dat jaar al enige tijd - misschien zelfs al geruime tijd! - bestond. Hoe lang al, dat weten we dus niet, maar *Doelman* spreekt in dit verband van 'de zeer oude nederzetting Abcoude'.

Latere vermeldingen en schrijfwijzen

De oudst bekende vermelding geeft dus 'Abencennualde' als schrijfwijze van de naam Abcoude, ook te lezen als (c=k, u=w) 'Abenkenwalde'. In 1174 komen we de naam Abcoude opnieuw tegen in de Oorkonden, dan gespeld als Habtewoltck, volgens de bewerkers te lezen als *Habcewolth*. (Oorkondes werden regelmatig overgeschreven - gecopieerd - waarbij natuurlijk wel eens schrijffouten werden gemaakt, ook al omdat de handschriften niet altijd eenvoudig te lezen waren.)

In 1186 wordt vervolgens een 'Henricus de Abbenkewolde' genoemd als getuige bij een schenking aan het kapittel van St.Jan: een nog onbekende persoon, vermoedelijk een ministeriaal (= bestuursambtenaar) van de bisschop, die hier ter plaatse diens belangen behartigde. In 1217 (2x) en 1220 komt de naam opnieuw voor in goederenlijsten en een testament, en wel als resp. *Abbekewoldt*, *Abbekewolde* en *Abenkewalde*.

Het is wel aardig om na te gaan hoe de schrijfwijze van de naam Abcoude zich vervolgens in de tijd ontwikkelt. In de geraadpleegde bronnen (zie bronvermelding) vinden we 'Abcoude' overigens na 1220 in eerste instantie alleen genoemd bij de naamsvermeldingen van de opvolgende Heren van Abcoude (Sweder I, Gijsbrecht I, Sweder II, Gijsbrecht II, Sweder III, Gijsbrecht III, Willem) dus als onderdeel van hun namen, en wel achtereenvolgens:

van Apekewoude (1268)
van Apekewolde (1273/74/1280/82)
van Apelewode (1281)
van Apekoude (1281)
van Apekolde (1282)
van Abkewoude (1283)
en, voor het eerst in 1287 en 1289: van Abcoude.
Vervolgens echter ook:
van Abecoude (1293)
van Aebcoude (1294)
van Abcoude (1295)
van Apcoude (1296)
van Abcoude (1297)
van Abecoude (1298/1319)
van Abicoude (1298/1308/09/10)
van Apcoude (1301)
van Abecoude (1313)
van Ebbecoude (1317)
van Apecoude (1326)
van Aepcoude (1328)
van Apcoude (1330)

'Van Abcoude' vinden we - na 1287 - opnieuw in 1300, 1315, 1322 en 1326.

Vanaf 1337 wordt deze schrijfwijze meer gebruikelijk, hoewel nog geruime tijd spellingsvarianten blijven voorkomen als '(van) Abkoude' (bv. 1359), '(van) Apcoude' (1365, 1387) '(van) Apcou' (1439/1442) en '(van) Apcoude' (1449/1450/1453/1458 etc.).

Betekenis van de naam 'Abcoude'

Voor de bepaling van de betekenis van de naam 'Abcoude' geven de oudste schrijfwijzen, zoals Abenkenwalde, Abbenkewolde, Abbekewoldt

Abbekewolde en Abenkewalde de beste ingang.

De naam betekent zoveel als het woud (wold, wald) van Abbe of Abe; *Uitman* spreekt van 'de verkleinvorm van de mansnaam Abe of Abo'. Bij 'woud' moeten we ons overigens geen romantische voorstelling maken van oerbossen zoals het Donkere Bomenbos uit Tom Poes, maar van 'moerasbossen bestaande uit berken, elzen en wilgen'.

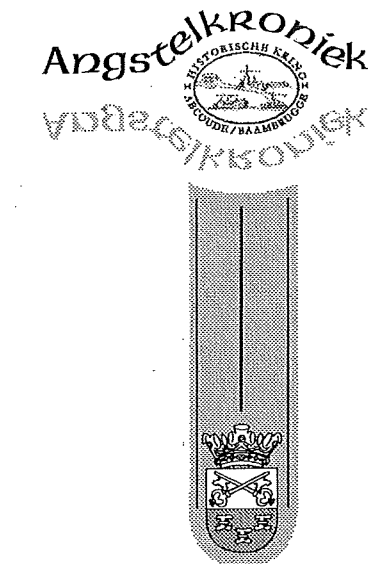
Abbe of Abe is een *Friese* persoonsnaam, want destijds viel ons gebied - zoals trouwens heel het huidige Nederland boven de grote rivieren - onder de Friese invloedssfeer. Beter gezegd: onze streek maakte oorspronkelijk deel uit van 'Frisia', dat de gehele kuststrook vanaf de Rijnmond bij Katwijk tot aan Denemarken omvatte.

Oudste vermeldingen van Baambrugge.

Baambrugge komen we in de genoemde bronnen pas een kleine 350 jaar later tegen. Het wordt voor het eerst vermeld toen Jacob van Gaasbeek, zoon van de eerder genoemde Sveder III, Heer van Abcoude was. De oudst er aangetroffen vermelding dateert van 29.1.1414, als Johan van Gaasbeek aan Willem Eggert, heer van Purnmereynde, 22 morgen land schenkt '*onder Abcoude tussen Loenresloot en de Banbrug*'. In de aansluitende acte van dezelfde datum is vervolgens sprake van 'land te Abcoude bij de Banbrugge'.

En op 6.11.1439 beleent Johan van Gaasbeek een Johan Gijsberts met 2 morgen land 'bij de Banbrug'. (Overigens merkt M. Carasso-Kok in 'Abcoude en Baambrugge 900 jaar' op, dat Baambrugge in de vroegste bronnen nog 'bi der Ba(e)mbrugh' heet.)

De naam 'Baambrugge' is dus een verbastering van de term 'de Banbrug(ge)', ofwel 'de brug van de Ban', waarin 'Ban' staat voor een

bepaald rechtsgebied. We vinden de term 'Ban' ook terug in meer hedendaagse woorden als uitbannen en verbannen: uit de (rechts)gemeenschap stoten. 'Baambrugge' betekent volgens 'Het Plaatsnamenboek' zoiets als 'de brug die behoort tot / qua onderhoud ten laste komt van / ligt op de grens van de Ban'. Het rechtsgebied waar het hier om gaat is ongetwijfeld het rechtsgebied van de Heren van Abcoude, dat ter plaatse (van Zuid naar Noord) grensde aan het rechtsgebied van de Heren van Loenresloot (Loendersloot), aan Vinkeveen en aan het rechtsgebied van het Kapittel van St.Pieter (Abcoude St.Pietersgerecht). De brug over de rivier het Geyn (c.q. de Angstel) zal een belangrijke verbindingsschakel met het achterland (Vinkeveen) zijn geweest, een punt waar schepen aanlegden en waar dus spoedig ook enige handel zal zijn ontstaan.

Baambrugge zelf lag trouwens vrij centraal in het gebied van de Heren van Abcoude. Kerkelijk ressorteerde Abcoude Baambrugge, samen met Abcoude St.Pieter, onder de Parochie Abcoude. Al in 1406 stond er een kapel; voor dopen en trouwen moest men echter naar een volwaardige kerk, dus in beginsel naar de parochiekerk van Abcoude in St.Pietersgerecht.

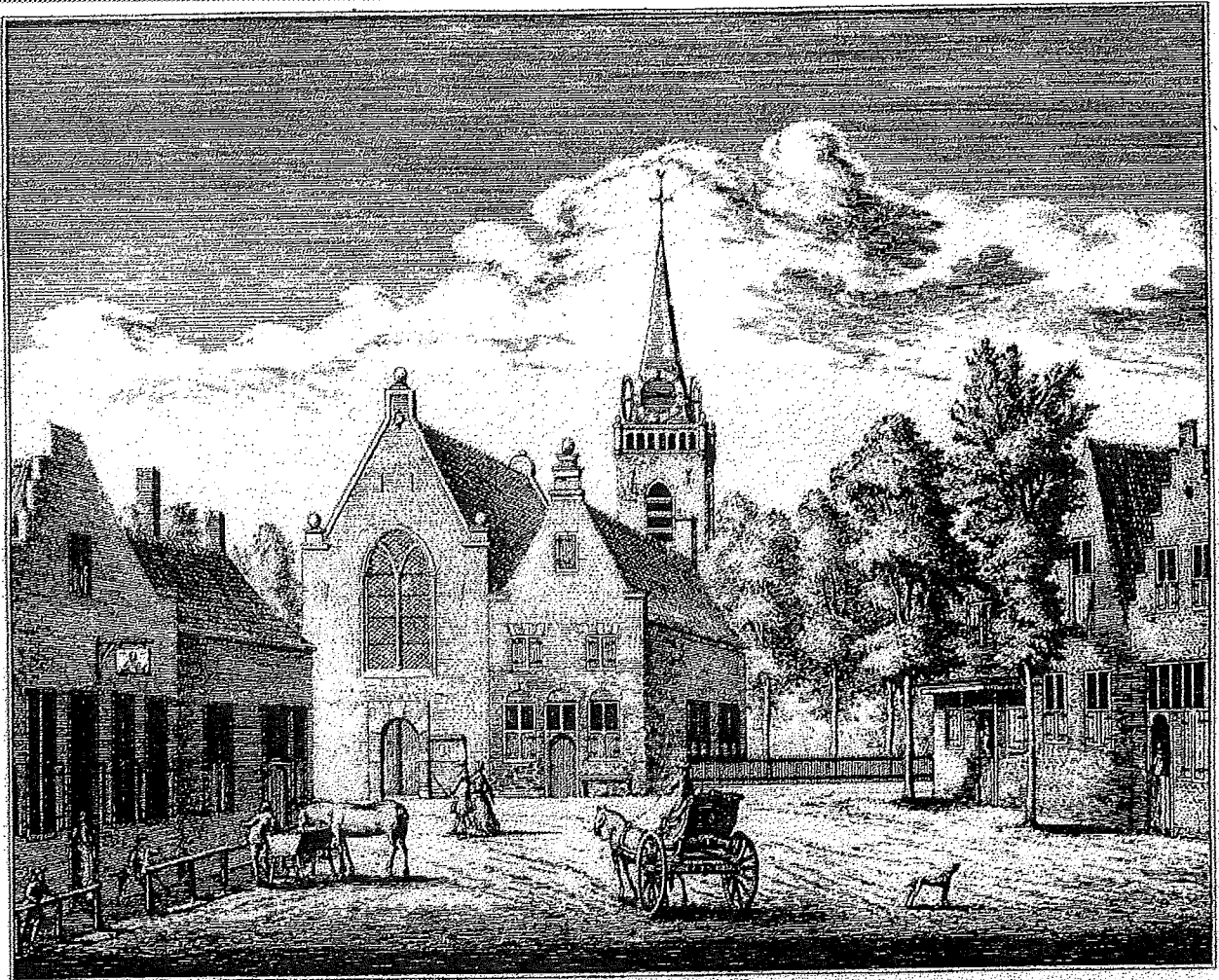
Ger van der Most

Bronnen:

- Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301.**
Deel I: 695 - 1197; Dr.Mr. S. Muller Fzn. en Dr. A.C. Bouman, nrs 1 - 532.
Deel II: 1198 - 1249; Dr. K. Heeringa, nrs 533 - 1194.
Delen III, IV en V: 1249 - 1301; Dr. F. Ketner, nrs 1195 - 3113.
- Regesten van Oorkonden betr. de bisschoppen van Utrecht 1301 - 1340.**
1301 - 1340; Dr. J.W. Berkelbach van der Sprenkel.
- Regesten van het Archief der bisschoppen van Utrecht 722 - 1528.**
722 - 1528; Mr. S. Muller Fzn; delen I, II en III.
- Oorkonden van het Sticht Utrecht; Regesten Kapittel St.Pieter.**
1040 - 1528; Mr. S. Muller Fzn; nrs. 1 t/m 1772.
- Het Plaatsnamenboek, de herkomst en betekenis van Nederlandse plaatsnamen:** G. van Berkel en K. Samplonius; Unieboek 1989.
- De Heerschappij van de Proost van St.Jan in de Middeleeuwen:** mr. F. Doeleman, in Stichtse Historische Reeks nr 6; de Walburgers 1982.
- Wat zeggen onze aardrijkskundige namen?** G.J. Uitman; Van Gorcum 1954.

Literatuur:

M. Carasso-Kok 'Abcoude en Baambrugge in de Middeleeuwen' in: 900 jaar Abcoude en Baambrugge (1985).

Le village de Baambrug, vue du côté de l'Eglise. // Met Dorp Baambrug by de Kerk te zien.

Bron: Abraham Rademaker: *Hollands Arcadia, of de vermaarde rivier Den Amstel.*
Uitgegeven bij L. Schenk, Amsterdam 1730

deze aflevering van 'Angstelkroniek' wordt mede mogelijk gemaakt door
Wim Nienhuis

digitale beeldbewerking / html / fotografie / video

<http://www.abcoude.com>

op deze particuliere Internet-site vindt u actuele en interessante informatie over de Gemeente Abcoude !
te bereiken: Tel. 0294 - 28 70 90 Fax 0294 - 28 71 40 Mob 06 51 20 32 43 E-mail: wim@nienhuis.net